

REPRODUKTIV SALOMATLIKKA TA'SIR KO'RSATUVCHI ASOSIY OMILLAR

Jo'rayeva Soliha Dilshodovna

Jumaboeva Mahdiya Dilshodbek qizi

Markaziy Osiyo tibbiyot universiteti talabalari.
elektron pochta: totyoxinchojimatova@gmail.com
<https://doi.org/10.5281/zenodo.20762652>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 15-iyun 2026 yil
Ma'qullandi: 17-iyun 2026 yil
Nashr qilindi: 19-iyun 2026 yil

KEYWORDS

reproduktiv salomatlik,
bepushtlik, onalar salomatligi,
reproduktiv huquqlar,
demografiya, profilaktika, jinsiy
tarbiya, sog'lom turmush tarzi..

ABSTRACT

Mazkur maqolada reproduktiv salomatlikning zamonaviy holati, unga ta'sir etuvchi biologik, ijtimoiy, ekologik va tibbiy omillar tahlil qilinadi. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, reproduktiv salomatlik muammolari global sog'liqni saqlash tizimining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Onalar va bolalar salomatligini muhofaza qilish, bepushtlikning oldini olish, jinsiy yo'l bilan yuqadigan infeksiyalarni kamaytirish hamda reproduktiv yoshdagi aholining tibbiy savodxonligini oshirish dolzarb vazifalardan sanaladi. Tadqiqot davomida ilmiy adabiyotlar, statistik ma'lumotlar va zamonaviy ilmiy manbalar tahlil qilindi. Natijalar reproduktiv salomatlikni yaxshilash uchun profilaktik chora-tadbirlar, skrining dasturlari va sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish zarurligini ko'rsatdi. Reprodukativ salomatlikni mustahkamlash aholining demografik barqarorligi, sog'lom avlodni shakllantirish va jamiyat farovonligini ta'minlashning muhim omili hisoblanadi.

Dolzarbliigi. Reprodukativ salomatlik inson salomatligining ajralmas tarkibiy qismi bo'lib, nafaqat avlod qoldirish qobiliyatini, balki jismoniy, ruhiy va ijtimoiy farovonlik holatini ham o'z ichiga oladi. So'nggi yillarda dunyo miqyosida reproduktiv salomatlik bilan bog'liq muammolar sezilarli darajada ortib bormoqda. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, dunyo bo'yicha reproduktiv yoshdagi millionlab erkak va ayollar bepushtlik, jinsiy yo'l bilan yuqadigan infeksiyalar, reproduktiv tizim kasalliklari va homiladorlik asoratlari bilan yuzlashmoqda.

Urbanizatsiya, ekologik muammolar, noto'g'ri ovqatlanish, stress, zararli odatlar va jismoniy faollikning kamayishi reproduktiv salomatlikka salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Ayniqsa, yoshlar orasida reproduktiv salomatlik bo'yicha bilimlarning yetarli emasligi erta homiladorlik, jinsiy yo'l bilan yuqadigan infeksiyalar va reproduktiv tizim kasalliklarining ko'payishiga sabab bo'lmoqda.

Shu bilan birga, demografik o'zgarishlar, tug'ilish ko'rsatkichlarining pasayishi va bepushtlik holatlarining ortishi reproduktiv salomatlik masalalarini yanada dolzarb etmoqda.

Mazkur muammoni chuqur o'rganish va samarali profilaktik choralarni ishlab chiqish sog'liqni saqlash tizimining ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi.

Tadqiqot maqsadi. Reproduktiv salomatlikka ta'sir etuvchi asosiy omillarni ilmiy jihatdan tahlil qilish, zamonaviy reproduktiv salomatlik muammolarining tarqalish darajasini baholash hamda ularni kamaytirish bo'yicha samarali profilaktik va tibbiy choralarni asoslash.

Materiallar va usullar. Tadqiqot reproduktiv salomatlik sohasiga oid zamonaviy ilmiy adabiyotlar, xalqaro tashkilotlar hisobotlari va statistik ma'lumotlarni tahlil qilish asosida amalga oshirildi. Tadqiqotda tizimli adabiyotlar sharhi, qiyosiy tahlil, statistik ma'lumotlarni umumlashtirish hamda analitik baholash usullaridan foydalanildi.

Ma'lumotlar bazasi sifatida Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (WHO), Birlashgan Millatlar Tashkilotining Aholishunoslik jamg'armasi (UNFPA), UNICEF, PubMed, Scopus va Web of Science va boshqa xalqaro bazalarda e'lon qilingan ilmiy maqolalar o'rganildi. Tadqiqot uchun 2018-2025-yillar oralig'ida chop etilgan ilmiy manbalar tanlab olindi.

Natijalar. Tahlillar natijasida reproduktiv salomatlikka ta'sir etuvchi omillar biologik, ijtimoiy va ekologik guruhlarga ajratildi. Biologik omillarga gormonal buzilishlar, irsiy kasalliklar, reproduktiv tizim patologiyalari va surunkali kasalliklar kiritildi. Ijtimoiy omillar tarkibiga aholining turmush darajasi, ta'lim sifati, tibbiy xizmatlardan foydalanish imkoniyati va tibbiy savodxonlik darajasi kiritildi. Ekologik omillar sifatida atmosfera ifloslanishi, sanoat chiqindilari, pestitsidlar va og'ir metallarning organizmga ta'siri baholandi. Shuningdek, bepustlik, onalar o'limi, jinsiy yo'l bilan yuqadigan infeksiyalar va reproduktiv tizim kasalliklarining epidemiologik ko'rsatkichlari tahlil qilindi. Ma'lumotlarni qayta ishlashda ilmiy umumlashtirish, taqqoslash va mantiqiy tahlil usullaridan foydalanildi.

Tahlillar natijasi reproduktiv salomatlik muammolarining ko'p omilli xarakterga ega ekanligini ko'rsatdi. Ayniqsa, stress, semizlik, tamaki mahsulotlari iste'moli va ekologik omillar bepustlik xavfini oshiruvchi asosiy omillar sifatida qayd etildi. Profilaktik ko'riklar va reproduktiv salomatlik bo'yicha ta'lim dasturlarining keng joriy etilishi reproduktiv salomatlik ko'rsatkichlarini yaxshilashda muhim ahamiyatga ega ekanligi aniqlandi.

Xulosa. Reproduktiv salomatlik bugungi kunda global va milliy sog'liqni saqlash tizimlarining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Tadqiqot natijalari reproduktiv salomatlikka biologik, ekologik va ijtimoiy omillarning kompleks ta'sir ko'rsatishini tasdiqladi. Bepustlik, jinsiy yo'l bilan yuqadigan infeksiyalar, homiladorlik asoratlari va reproduktiv tizim kasalliklari aholi salomatligiga jiddiy xavf tug'dirmoqda.

Reproduktiv salomatlikni yaxshilash uchun aholi orasida tibbiy savodxonlikni oshirish, profilaktik ko'riklarini kengaytirish, sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish hamda zamonaviy diagnostika va davolash usullarini takomillashtirish zarur. Ayniqsa, yoshlar o'rtasida reproduktiv salomatlik bo'yicha ta'lim dasturlarini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Sog'lom reproduktiv salomatlik sog'lom avlod, demografik barqarorlik va jamiyat taraqqiyotining asosiy omillaridan biri bo'lib, bu yo'nalishdagi ilmiy tadqiqotlarni yanada kengaytirish dolzarb vazifa hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. World Health Organization. Sexual and Reproductive Health and Rights. Geneva, 2024.
2. WHO. Infertility Fact Sheet. Geneva, 2024.
3. United Nations Population Fund (UNFPA). State of World Population Report. New York, 2024.
4. UNICEF. Maternal and Newborn Health Statistics Report. New York, 2023.

5. Sharma R., Biedenharn K.R., Fedor J.M., Agarwal A. Lifestyle factors and reproductive health. *Reproductive Biology and Endocrinology*. 2022.
6. Vander Borcht M., Wyns C. Fertility and infertility: definition and epidemiology. *Clinical Biochemistry*. 2023.
7. Cunningham F.G. et al. *Williams Obstetrics*. 27th Edition. McGraw-Hill, 2024.
8. Parpieva, O. R., & Djalalidinova, O. O. (2022). Reproductive Health Issues. *Texas Journal of Medical Science*, 14, 58-61.
9. Speroff L., Fritz M.A. *Clinical Gynecologic Endocrinology and Infertility*. 9th Edition. Lippincott Williams & Wilkins, 2023.
10. Berek J.S. *Berek & Novak's Gynecology*. 17th Edition. Wolters Kluwer, 2024.
11. Sadler T.W. *Langman's Medical Embryology*. 15th Edition. Wolters Kluwer, 2024.
12. Парпиева, О. Р., Эрматова, Г. А., Камалова, Д. А., & Якубов, А. (2024). Корреляционная связь между питанием и состоянием здоровья женщин репродуктивного возраста. *JOURNAL OF MEDICINE AND PHARMACY*, 7(6), 4-10.
13. Parpiyeva, O., & Musayeva, I. (2024). AYOLLARDA REPRODUKTIV SALOMATLIKNI TA'MINLASHNING ZAMONAVIY METODLARI. O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI, 3(35), 491-493.

INNOVATIVE
ACADEMY